

Innspill fra **FORANDRINGSFABRIKKEN** Kunnskapssenter

Kjære kvalitetsutviklingsutvalget:

Forandringsfabrikkens innspill bygger på råd og erfaringer direkte fra barn, og barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon.

Innspillet består av to deler:

Del 1: Om Forandringsfabrikken, metoden for kunnskapsinnhenting og FNs barnekonvensjon

Del 2: Innspill til utvalget for kvalitetsutvikling i skolen

Vi takker for muligheten til å komme med innspill til kvalitetsutvikling i skolen. Vi er **VELDIG** takknemlige for at utvalget inviterer barnerettighetsorganisasjoner til å gi sine innspill. Dette er sååå viktig for å inkludere kunnskap fra barn om hva som er god kvalitet i skolen og for å sørge for at kvalitetsutvikling er i tråd med barns rettigheter. **SÅÅ** håper vi at utvalget virkelig inkluderer kunnskap fra barn i kunnskapsgrunnlaget sitt for det videre arbeidet med utvalgets innstilling :-)

DEL 1

Om Forandringsfabrikken Kunnskapssenter (FF)

Forandringsfabrikken Kunnskapssenter henter systematisk inn erfaringer og råd fra barn om møtet med barnehage, skole, psykiske helsetjenester, barnevern, politi og rettssystem. Målet til Forandringsfabrikken er at barn opplever barnehage, skole, hjelpetjenester og rettssystem som trygge og nyttige.

Barn og unge som er i de ulike systemene, inviteres med i nasjonale, kvalitative undersøkelser. Svar som går igjen fra mange barn på mange ulike steder, blir undersøkelsens hovedfunn. Dette oppsummeres til kunnskap direkte fra barn. De siste ti årene har Forandringsfabrikken møtt over 300 unge med ruserfaring, 2200 barn i psykisk helsetjenester i kommunen og i psykisk helsevern, 2200 barn i barnevernet, over 8000 i skolen og over 300 som har møtt politiet. Barn og unge fra undersøkelsene presenterer kunnskapen fra barn, som proffer.

Metode for kunnskapsinnhenting:

- Metodikken Forandringsfabrikken bruker for innhenting av kunnskap direkte fra barn kalles Forandringsmetodikk.
- Forandringsmetodikk er utviklet med utgangspunkt i **Participatory Learning and Action (PLA)**, en kvalitativ aksjonsforskningsmetode for kunnskapsinnhenting og endringsarbeid.
- Forandringsmetodikk brukes av FF for for å hente inn erfaringer og råd fra barn og unge, om deres møter med systemer de har erfaring fra

- Metodikken inneholder ulike kreative, visuelle verktøy som hjelper til å lage det trygt og engasjerende å være med og dele erfaringer og råd, selv om temaene og spørsmålene kan være alvorlige og utfordrende
- Erfaringer og råd som går igjen, blir hovedsvar / hovedfunn i rapportene og blir da kunnskap direkte fra barn. Kunnskapen knyttes ikke til teori.

[Mer om metoden for kunnskapsinnhenting.](#)

Barn har prosessuelle rettigheter

Barnekonvensjonen gir barn noen prosessuelle rettigheter. Dette er rettigheter som beskriver hvordan barn skal bli møtt, i alle handlinger og avgjørelser som angår dem, for at voksne skal kunne vurdere hva som er til det beste for barnet.

For å vurdere hva som er til **barnets beste** (BK art. 3, Grl. § 104, barnevernsloven § 1-3), må prosessrettighetene sikres først:

- Barnet har **rett til informasjon** i forbindelse med at det har rett til å uttale seg fritt (BK art. 12 jf. Generell kommentar nr. 12 avsn. 16, 25 og 41, barnevernsloven § 1-4)
- Barnet har **rett til å uttale seg fritt** om forhold som gjelder barnet og skal bli hørt (BK art. 12, Grl. § 104, barnevernsloven § 1-4)
- Barnet har **rett til respekt for sitt privatliv** (BK art. 16, EMK art. 8, Grl. § 102, barnevernsloven § 1-4 andre ledd).

Verktøy for elevmedvirkning ved å hente inn elevers råd til skolen

I forbindelse med skolens oppgave om å sikre elevers medvirkning på en måte som inkluderer alle elever, der de får sagt det viktigste, er FF underveis i arbeidet med et verktøyhefte.

Siden 2004 har Forandringsfabrikken besøkt klasser rundt i Norge for å spørre elevene om deres råd til hva som gjør at skoler fører til trivsel og læring. Med midler fra Utdanningsdirektoratet og Helsedirektoratet har FF siden 2021 samarbeidet med over 2000 elever i alderen 8-16 år i proffklasser på over 40 skoler ulike steder i Norge. Å være proffklasse vil si at alle elever i en klasse deltar i nasjonale skoleundersøkelser på ulike tema. Følgende prosjekt har vært gjennomført de siste to årene:

- Vår 2021 - [Snakke trygt i skolen](#): Undersøkelse med 1200 elever fra 8-16 år
- Høst 2021 - Du er viktig: [Nettressurs](#) med 600 barn og unge 10-16 år
- Vår 2022 - Bestemme klokt i skolen (del 2 av Snakke trygt i skolen): Undersøkelse med 1100 elever fra 10-16 år

Verktøyene og ideene i heftet, er utviklet gjennom skoleundersøkelsene FF har gjort i klasserom, i samarbeid med barn og unge og fagfolk i skolen. Det har

vært viktig at alle elevene får mulighet til å delta, for alle elever sitter på viktige tanker om hva som er bra i skolen og hvordan den kan bli enda bedre.

På innspillsmøtet 28.11.22 uttrykte sekretariatet interesse for dette verktøyheftet. Forandringsfabrikken deler gjerne det ferdige verktøyheftet med utvalget når dette ferdigstilles desember 2022.

DEL 2

Konkrete innspill til kvalitetsutviklingsutvalget

Under gitt svar på spørsmålene vi ble tilsendt i forkant av det digitale innspillsmøtet 28.11. Svarene tar utgangspunkt i kunnskap fra undersøkelser gjort av Forandringsfabrikken, en spesifikk rådsinnsamling om kvalitetsmåling i skolen med ungdommer og barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon.

Spørsmål 1)

Hvilket informasjonsbehov FF ser at lærere, skoleledere og skoleeiere har for å vurdere tilstanden og utvikle kvaliteten i skolen

Fire punkter (a, b, c, d) om hvilke informasjonsbehov lærere, skoleledere og skoleeiere har for å kunne vurdere og utvikle kvaliteten i skolen:

a) Lærerne trenger informasjon om hva som er viktig for klassen som gruppe og hva som er viktig for hver enkelt elev. Skoleledere trenger å vite hva som er viktig for elevene på sin skole. Skoleeiere trenger å vite hva som er viktig for elevene på skolene i sin kommune/fylkeskommune.

Forandringsfabrikken har spurt ungdommer om råd til hva slags informasjonsbehov lærere, skoleledere og skoleeiere har, for å utvikle og vurdere kvaliteten i skolen.

Ungdommer har foreslått at de trenger informasjon om blant annet:

- Om elevene føler seg trygge på skolen
- Om elevene opplever lærerne som snille og omsorgsfulle
- Om elevene opplever at de voksne på skolen tar elevene på alvor og tar tak i problemet når det er noe
- Om elevene opplever at de voksne på skolen samarbeider og spør om elevenes meninger om ting
- Om elevene opplever at det er gode nok aktivitetstilbud etter skolen og i friminuttene
- Om elevene opplever at lærerne er gode på det de skal lære bort
- Om elevene opplever å få felles informasjon i klassen om hvilke muligheter de har for å få ekstrahjelp og annen hjelp

b) Lærere og skoleledere trenger informasjon om *hvordan de kan hente inn tilbakemeldinger og gjøre brukerundersøkelser* på hver enkelt skole, på måter som gjør at elevene får til å si det viktigste.

Vi vet at noen skoler gjennomfører egne trivselsundersøkelser. Hvis disse gjøres på måter som gjør det trygt og motiverende for alle slags elever å svare - og elevene får mulighet til å gi råd - får lærere, skoleledere og skoleeiere et kunnskapsgrunnlag som er bedre tilpasset den kvalitetsutviklingen sin(e) skole(r) trenger.

Se et annet forslag bygd på kunnskap fra barn og samarbeid med fagfolk til hvordan sikre at elevene får gitt tilbakemeldinger på en trygg måte i Del 1 under overskriften "Verktøy for elevmedvirkning ved å hente inn elevers råd til skolen"

c) Skoleledere og skoleeiere trenger informasjon om hvordan de har ansvar for å sette i gang og følge opp at slike undersøkelser gjøres i deres skole(r), for å kunne gjennomføre sitt ansvar etter opplæringsloven § 10-8.

d) Skoleledere, skoleeiere og lærere trenger informasjon om barns prosessuelle rettigheter etter FNs barnekonvensjon, rettigheter etter opplæringsloven og hvordan disse rettighetene kan sikre elevers rett til medvirkning i skolehverdagen.

Informasjon de trenger om barns prosessuelle rettigheter:

1) Hva elever som gruppe har rett til:

- informasjon om rettighetene sine i skolehverdagen (som retten til å medvirke)
- å uttale seg fritt (trygt) om det som angår dem
- Til at deres mening skal bli tillagt vekt, og at avgjørelser blir tatt til gruppens beste.

2) Hva elever som enkeltpersoner har rett til, i tillegg til sine rettigheter på gruppenivå:

- informasjon om rettighetene sine i skolehverdagen
- å uttale seg fritt (trygt) om det som angår dem
- Å få vite hva som skjer med det de forteller (en del av retten til privatliv, BK art. 16)
- At avgjørelser som berører dem skal være til deres beste.

Hvordan skal skoleledere, skoleeiere og lærere få informasjonen som beskrevet under a, b, c og d

- Gjennom lærerutdanningen og eventuell videreutdanning
- I retningslinjer for hvordan ivareta barns rettigheter helt konkret i praksis og i skolehverdagen

Begrunnelse til innspill 1

Det følger av FNs barnekonvensjon artikkel 12 at barn har rett til å si sin mening og bli hørt både på individnivå og på systemnivå (gruppenivå). Barn skal høres på systemnivå i utarbeidelsen av planer, retningslinjer, lovutvikling og annet nasjonalt og regionalt arbeid som berører barn og unge.¹ Alle elever har derfor en rett til å medvirke både som enkeltelever og som gruppe, for eksempel som en klasse.²

For at skoleledere, skoleeiere og lærere skal kunne vurdere tilstanden og utvikle kvaliteten i skolen er det nødvendig at de har kunnskap om barns rettigheter og hvordan disse rettighetene kan ivaretas i alle handlinger som berører barn. Barnekomiteen peker på statenes generelle plikt til å drive opplæring og kompetanseutvikling for alle som er for alle som arbeider for og med barn. Formålet med opplæringen er å fremheve barnets status som innehaver av menneskerettigheter, øke kunnskapen om og forståelsen for konvensjonen og oppfordra til aktiv respekt for alle konvensjonens bestemmelser.³ FNs barnekomité viser til at barnets rett til å bli hørt innebærer at stater skal sørge for opplæring i artikkel 12 og dens anvendelse i praksis for alle fagpersoner som arbeider med og for barn.⁴

Etter det FF vet etter samarbeid med fagfolk i skolen og utdanningsinstitusjoner rundt i landet, får ikke lærere og lærerstudenter denne opplæringen/informasjonen i hvordan konkret bruke barns prosessuelle rettigheter i ulike hverdags- og samarbeidssituasjoner med elevene. Det er viktig at fagpersoner har god forståelse for hvordan ivareta rettighetene i skolehverdagen og ved å kunne vurdere tilstanden og utvikle kvaliteten i skolen.

¹ FNs barnekomité generell kommentar nr. 14 avsnitt 23

² I FNs barnekomité generell kommentar nr. 12 avsnitt 107 uttaler komiteen at "undervisning i menneskerettigheter kan bare skape motivasjon hos barna og forme deres atferd dersom menneskerettighetene praktiseres i de institusjoner der barna lærer, leker og lever sammen med andre barn og voksne."

³ FNs Barnekomité, Generell kommentar nr. 5 avsnitt 53

⁴ FNs Barnekomité, Generell kommentar nr. 12 avsnitt 49

Spørsmål 2)

FFs vurdering av hvordan eksisterende prøver, brukerundersøkelser, verktøy og datakilder støtter behovene ovenfor

Nasjonale prøver, kartleggingsprøver, PISA og eksamensresultater:

Med nasjonale prøver, eksamensresultater og liknende, får Norge et slags tall på hvordan elever gjør det i et fag akkurat den dagen prøven gjøres. Men sett fra barn er det usikkert om prøver som dette, faktisk gir det beste bildet av om kvaliteten på læringen i skolen er god.

Norge får ikke vite om gode resultater handler om pugging før prøvedagen eller om at lærerne på skolen er gode på å inkludere elevene gjennom året i hvordan gjøre undervisningen variert, motiverende, forståelig osv. Hovedsvar fra barn i undersøkelser fra FF, internasjonal forskning og Ekspertgruppen for skolebidrag, er at samarbeid med elevene er kjempeviktig for god læring og avgjørende for god kvalitet.

Tiltak for kvalitetsutvikling med disse prøvene som grunnlag, kan bomme, med mindre elever i hver klasse samarbeides med tett for å kunne gi råd som gjelder akkurat dem, for at de skal lære bedre.

Elevundersøkelsen som brukerundersøkelse

Det er veldig bra at elevene i hele landet blir spurt om hvordan de opplever skolen, men elevundersøkelsen er kun obligatorisk en gang i året, kun for 7-klasse, 10-klasse og Vg1. Derfor får lærere, skoleledere og skoleeiere kun tilbakemelding fra et ganske begrenset utvalg av elever. De som går i 1.-6. klasse, 8.-9. klasse og Vg2-Vg3 er det ikke garantert at får sagt hvordan de har det og hvordan det burde være. I Elevundersøkelsen spørres heller ikke elevene direkte om råd til hvordan skolen kan bli bedre. Lærere, skoleledere og skoleeiere får på den måten et slags tilstandsbilde gjennom elevundersøkelsen, men som ikke inkluderer et representativt utvalg elever eller direkte råd til endring. Tiltak som lages av voksne, ut fra dette, kan bomme, hvis ikke skolen får mer konkrete tilbakemeldinger og råd fra sine elever. Se mer om hvilken type informasjon og hvordan den bør innhentes under innspill 1).

Elevråd

For elever er det veldig ulikt fra skoler til skoler hvor godt elevrådet fungerer eller ikke. I noen klasser og skoler kan det fungere veldig godt, når elevrådet får til å inkludere klassen på gode måter og tar med det klassen sier videre til de voksne på skolen. I andre klasser kan det være vanskelig å svare ærlig til elevrådsrepresentantene f.eks. fordi det alltid er de populære som blir valgt, det kan være vanskelig eller kjennes utrygt å snakke høyt i klassen, elevene kan være redde for å bli baksnakket etter de har sagt noe, eller det er andre grunner. Noen kan også føle på at elevrådet ikke alltid tar med videre det som er

viktig for klassen, men sier hva de selv tenker. Sett fra svar fra barn, kan elevråd også kjennes litt ut som et voksensystem som er tilpasset barn - og at skolen i tillegg burde vurdere et system for elevmedvirkning som er laget for å gjøre det lettere for alle barn å delta i skoledemokratiet på de måtene som fungerer for de. Her kunne elevrådet vært veldig viktig for å løfte frem det som kommer opp i en eventuell elevundersøkelse.

Etter opplæringsloven § 9 A-8 skal elevene få ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. For å sikre et skoledemokrati der alle elever får delta i planlegging og gjennomføring ligger det et ansvar hos skolene for å legge til rette for at elever kan uttale seg fritt, BK art. 12. Barnekomiteen viser til at for at barn skal kunne gi uttrykk for sine synspunkter må man sørge for at barn kan uttale seg i et miljø der de føler seg respekterte og trygge.⁵ Derfor er det viktig at det legges til rette for at alle elever i en klasse kan få uttale seg fritt, på måter som oppleves trygge for dem, slik at alle kan ta del i skoledemokratiet og det blir nyttig for flest mulig elever.

To innspill på bakgrunn av denne vurderingen av dagens systemer for å vurdere tilstanden og utvikle kvaliteten i skolen.

a) I fremtidig revisjon av Elevundersøkelsen, kunne f.eks. spørsmål som er lagd på innspill fra mange elever vært med i undersøkelsen, for å måle på temaer som er viktig sett fra barn og unge.

b) For at voksne i skolen virkelig skal få ærlige tilbakemeldinger og innspill fra elever, som kan brukes til kvalitetsutvikling, trengs det kanskje også andre måter å gjøre brukerundersøkelser på enn kun Elevundersøkelsen. Av hva FF har erfart gjennom å utvikle en deltakende metodikk sammen med barn og unge, for å engasjere alle slags elever til å bidra med tilbakemeldinger og råd, er ikke et spørreskjema alltid den beste måten for å hente inn tilbakemeldinger og gjøre brukerundersøkelser.

Se et forslag bygd på kunnskap fra barn og samarbeid med fagfolk til hvordan sikre at elevene får gitt tilbakemeldinger på en trygg måte i Del 1 under overskriften "Verktøy for elevmedvirkning ved å hente inn elevers råd til skolen"

⁵ FNs barnekomité generell kommentar nr. 12 avsnitt 23

Spørsmål 3)

FFs vurdering av de viktigste styrkene, utfordringene og dilemmaene med kvalitetsvurderingssystemet slik det er i dag

FNs Barnekomité understreker at i utviklingen av blant annet programmer må det søkes å finne måter å høre synspunktene til et representativt utvalg barn på, og det skal tas særlig hensyn til deres meninger ved planlegging av tiltak som angår gruppen, for å sikre at alle grupper av barn er dekket.⁶ Derfor må lærere, skoleeiere og skoleledelse sørge for å legge til rette for at elevene kan uttale seg, at de blir hørt og legge vekt på det et representativt utvalg av elever mener når de skal vurdere tilstanden og utvikle kvaliteten i skolen.

Vi er usikre på om dagens NKVS sikrer dette godt nok og gir lærere, skoleledere og skoleeiere best mulig grunnlag for å vurdere tilstanden og for å videreutvikle kvaliteten. Se forklaring og forslag til løsninger i svarene våre under spørsmål 2).

En styrke med dagens system, er likevel hvordan Elevundersøkelsen får tilbakemeldinger fra elever fordelt over hele landet. Men, bygd på svar fra barn, håper vi på et system mer likt det vi har skissert under svarene våre på spørsmål 1 og 2. Dette kan sikre at flere elever får mulighet til å gi tilbakemeldinger og innspill til hva som er viktig at gjøres annerledes på skolen.

Igjen vil vi si at en av de viktigste endringene for å kunne vurdere tilstanden og sikre kvalitetsutvikling vil være å skape systemer som tar utgangspunkt i hva som er god kvalitet for elevene som går på skolen, at elevene jevnlig blir hørt i dette spørsmålet og at elevene hele tiden får være med i prosessen med å utvikle kvaliteten. Se mer under spørsmål 1). Hvis dette blir en del av morgendagens NKVS har vi tro på at systemet kan bli bedre på å vurdere tilstanden og utvikle kvaliteten i skolen.

Elevene har kunnskap om hva som er god kvalitet i skolen<3

Elever i skolen har rett til å medvirke og rett til å uttale seg og bli hørt. Dette gjelder både enkeltelever i skolen, og elever som gruppe. At elever skal ha medvirkning betyr at de inkluderes i hele prosessen, og det skal være "en aktiv utveksling av synspunkter mellom barn og voksne".⁷

For at barns rett til å uttale seg og bli hørt skal være reell, må kunnskap, erfaringer og råd fra barn og unge lyttes til og bli vektlagt når noe skal bestemmes, avgjøres og utformes. Barnekomitéens begrunnelse for hvorfor det

⁶ FNs Barnekomité, Generell kommentar nr. 14 avsnitt 91

⁷ FNs barnekomité generelle kommentar nr. 12 avsnitt 12-13 og 122

er viktig å høre barna er blant annet at deres synspunkter kan bidra til bedre løsninger fordi de har relevante erfaringer.⁸

Vi håper kvalitetsutviklingsutvalget tar på alvor innspillene ovenfor, og legger dette til grunn i arbeidet deres videre <3

Med vennlig hilsen

Proffer i **Forandringsfabrikken** v/ Leon, Miriam, Sofie, Ole Jakob, Andriani, Robin, Signe, Adrian, Marthine, Jonas og Therese

Fabrikkarbeidere v/ fagrådgiver Anika Kurshed og juridisk rådgiver Viola Gunvaldsen Breunig

⁸ FNs barnekomité generelle kommentar nr. 12 avsnitt avsnitt 12 og 27